

Obisk Slovencev v Kanalski dolini in Reziji

Izlet Muzejskega društva Škofja Loka v letu 2018

Na izlet Muzejskega društva Škofja Loka smo se podali v soboto, 29. septembra 2018. Preko **Trbiža** (it. Tarvisio), ki se ga nekateri še spomnimo kot enega od mest, kjer smo kupovali kavbojke, praške, kavo ..., smo prispeli v **Kanalsko dolino**. Že na poti nam je vodič **dr. Dejan Valentinčič**, sodelavec Urada Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu ter izjemen poznavalec problematike v tujini živečih Slovencev, obširno razložil zgodovino in sedanost Slovencev, živečih v Kanalski dolini in Reziji.

Udeleženci izleta pred cerkvijo v Solbici v Reziji. (foto: Borut Bernik)

Vodnik Luciano, Anna Wedam, Dejan Valentinčič in župnik Branko Potočnik v cerkvi v Žabnicah. (foto: Aleksander Igličar)

Prenovljeno središče Ukev po uničujočih poplavih leta 2003. (foto: Aleksander Igličar)

V **Žabnicah** (it. Camporosso) nas je pričakal prijazni **Luciano**, njegov oče je slovenskih, mati pa furlanskih korenin. Pred leti se je naučil knjižne slovenščine in deluje kot slovenski publicist. Popeljal nas je v cerkev sv. Egidija, v kateri so bile še do leta 2016 redne slovenske maše. Po smrti dolgoletnega župnika Dionizija Matevčiča, ki je bil Beneški Slovenec in je redno maševal tudi na bližnjih Svetih Višarjih, so sedaj maše samo še v italijanskem jeziku. V cerkvi so postaje križevega pota, pod katerimi so napisi v slovenščini. Slovenci so danes v teh krajih v manjšini, v zadnjih letih jih zelo povezujejo prav svete maše ter cerkveno petje. Pozdravila nas je tudi **Anna Wedam**, pokrajinska vodja Sveta slovenskih organizacij. V Žabnicah je bil 1878 rojen duhovnik Lambert Ehrlich, ki so ga komunisti kot enega prvih nasprotnikov ubili v Ljubljani, 26. maja 1942.

V **Ukvah** (it. Ugovizza) nas je v cerkvi sv. Filipa in Jakoba sprejel **Oswald Errath**, dolgoletni organist in zborovodja cerkvenega pevskega zbora. Kraj so 29. avgusta 2003 prizadele hude poplave, ki so skoraj v celo-

ti uničile tudi cerkev, ki pa so jo v celoti obnovili. Gospod Oswald se je od staršev naučil lokalnega narečja, ki je deloma razumljivo tudi nam. Pri mašah še vedno pojejo v slovenščini in gospod Oswald nam je prijazno razdelil CD ploščo s slovenskimi cerkvenimi pesmimi, ki so jih posneli leta 2015.

Nato smo se odpeljali še na ogled cerkve v bližnjo **Ovčjo vas** (it. Valbruna), ki nam jo je predstavil Luciano, ki živi blizu cerkve. Zanimivo je, da je tukaj zadnja leta pred smrtjo maševal Jurij Prešeren (1805, Vrba–1868, Ovčja vas), mlajši brat pesnika Franceta Prešerna. Tudi v tej cerkvi je bil križev pot s slovenskimi napisi, ki pa so ga pred leti umaknili na podstrešje.

Preko kraja Tablja (it. Pontebba), kjer smo se obrnili proti jugu, smo se odpeljali proti Reziji. **Rezija** je ozka dolina, vpeta med gorske vršace, ki jo proti Sloveniji zapira mogočni Kanin. Zato je bila, zgodovinsko gledano, slabo dosto-

pna, posledica je bila gospodarska zaostalost. Na drugi strani je ta zaprtost omogočila, da so Rezijani vse do danes ohranili svoj jezik in običaje. Rezijanščina je eno najstarejših ohranjenih slovenskih narečij, ki sega najbolj na zahodni del slovenske poselitve. Jezik je razumljiv tudi nam, ki govorimo knjižno slovenščino. Zgodovinsko dejstvo, da Rezija nikoli ni bila del Slovenije, se močno kaže še danes, saj približno polovica od sedanjih 1 200 prebivalcev meni, da so Slovenci, preostala pa, da so potomci ruskih priseljencev. Dolino Rezija je leta 1976 močno prizadel potres, mnogo je bilo žrtev in porušenih veliko hiš. Pri popotresni obnovi je pomagala tudi Slovenija, ki jim je zgradila nove montažne hiše, ki zelo odstopajo od avtohtone arhitekture, in kulturni Rozajanski dum.

V Reziji smo v **Bili** (it. San Giorgio) imeli najprej kosilo v lokalni, domače urejeni gostilni, nato nas je v **Rozajanskem dumu na Ravanci** (it. Prat di Resia) sprejel **Sandro Quaglia** in nam podrobneje predstavil življenje in delo Rezijanov v preteklosti in danes. V Rozajanskem dumu domuje tudi **folklorna skupina Val Resia**, ki je bila ustanovljena leta 1838 in je najstarejša delujoča folklorna skupina v Italiji. Zanimivo je, da Rezijani še vedno plešejo njihove plese, ki so po izvoru zelo stari, plesalca se med seboj praktično ne dotikata. Ples ob močnem udarjanju ritma z nogo spremljata citira (violina) in bunkalo (violončelo). Rezija je edino slovensko področje, kjer v glasbi ni harmonike. Veliko glasbe in plesov je vezanih na pustovanje, za katerega je značilna ženska noša z velikim klobukom iz cvetja, narejenega iz krep papirja. Prijazni Sandro nam je s kolegico Maro tudi zaplesal enega od plesov.

Na koncu naše poti smo se odpeljali še do bližnje **Solbice** (it. Stolvizza), kjer nam je Sandro razkazal tipično hišo, ki so jo v zadnjih letih preuredili v etnografski muzej in muzej brusačev. Rezijanski brusači so v preteklosti s svojimi kolesi, na katerih so imeli bruse za brušenje nožev in škarij, popravljali pa so tudi dežnike in druge predmete, prepotovali celotno srednjo Evropo. Čez poletje so delali po širnem ozemlju, pozimi pa so se vrnili v domačo Rezijo.

Udeleženci izleta smo bili zelo zadovoljni, da smo spoznali preteklo življenje in delo Rezijanov in Slovencev v Kanalski dolini ter Benečiji ter seveda izzive, ki jih prinaša sodobni čas. Neizprosno dejstvo je, da je tam Slovencev vedno manj in slovenski jezik, običaji in kultura iz teh krajev izginjajo. V srcih pa smo čutili veliko hvaležnost za neizmerljivo delovanje posameznikov in skupin, ki kljub mnogim oviram ohranjajo slovenski jezik, običaje, vero in kulturo. Tudi z obiski jim dajemo dodatno spodbudo za njihovo delovanje; naj omenim, da je v letošnjem letu Rezijo obiskalo že okrog 100 skupin iz Slovenije.